

Sætningstyper, modalpartikler og markerethed

Tanya Karoli Christensen
Roskilde Universitetscenter

1. Det udvidede paradigmebegreb

Artiklen her handler om fire grammatisk definerede, danske sætnings-typers kombinatorik med modalpartikler. Jeg vil vise at visse sætningstyper udelukker en stor del af modalpartiklerne, og at det kan beskrives som et spørgsmål om markerethed. Endelig bliver det en pointe at den hidtidige forståelse af markerethedsrelationen mellem udfyldt og tomt fundamentfelt må revideres. Der ligger en del teoretiske forudsætninger til grund for denne artikel, og jeg skal forsøge at ridse de nødvendigeste op i kort form. Andre kræver en længere argumentation som der ikke er plads til i denne sammenhæng, men se Christensen 2007 og 2009.

Inden for den (østdanske) funktionelle lingvistik opereres der ofte med et paradigmebegreb der er udvidet betragteligt ift. traditionens. Man kan beskrive det som en intensionel hhv. en ekstensionel udvidelse. Intensionelt vægter man indholdssiden af et paradigme langt mere end traditionens opremsninger af bøjningsendelser (udtryk). Dvs. at man forsøger at analysere sig frem til et paradigmes samlende indhold – hvad er fælles for de former der indgår i det, hvordan kan de beskrives som en helhed? Man kan ikke nøjes med de overleverede kategoribetegnelser à la tempus, genus osv. som sjældent fuldstændig (eller overhovedet) dækker hvad de enkelte sprogspecifikke paradigmer koder.

Ekstensionelt åbnes derved for en lang række nye paradigmatyper, fx ledstillingsparadigmer og konstruktionsparadigmer. Kravene til hvad der kan tælle som et paradigme, må nødvendigvis stilles ganske klart op når man således bryder med den traditionelle tilgang, og det er der da også gjort flere forsøg på (jf. Heltoft 1996; Christensen 2007; Diver 1995:76 ff). I korte træk må et grammatisk paradigme ideelt set være kendetegnet ved følgende:

- Der må kunne identificeres en indholdsmæssig ramme der kan dække alle formerne i paradigmet, dvs. det må være *indholdsmæssigt sammenhængende*.
- Der må være et endeligt antal former i paradigmet, dvs. paradigmet skal være *lukket*.
- Det må være sådan at sprogbrugeren under bestemte omstændigheder ikke kan undlade at træffe valg mellem de enkelte former i paradigmet, dvs. paradigmet skal være *obligatorisk* for så vidt som det overhovedet forekommer i den pågældende ytring.
- Man bør kunne definere det udtryksmæssige domæne for paradigmet ganske præcist. Til gengæld er der ikke på forhånd angivet nogle grænser for hvad der kan tælle som et relevant udtrykssystem.
- Og endelig vil formerne indbyrdes kunne karakteriseres ift. semantisk markerethed, sådan at én form, den markerede, har snævrere betydningspotentiale end den eller de andre (jf. Hjeltslev 1972, Andersen 2001, Christensen 2007).

Når man sådan tillader flere udtryksmæssigt forskellige former for paradigmer, kan man begynde at overveje om de indgår i systematiske sammenhænge med hinanden. For så vidt som de er indholdsmæssigt relateret i forvejen, giver et sådant samspil mening. Man vil i så fald kunne betragte dem som en art komplekse tegn der angiver mere specifikke tolkningsrammer (instrukser) end formerne fra hvert enkelt paradigme for sig. Hvis former fra to forskellige paradigmer lader sig kombinere på kryds og tværs resulterende i flere indholdsmæssigt relaterede komplekse tegn, vil der være tale om det jeg har kaldt et *hyperparadigme*. De fire sætningstyper jeg behandler i denne artikel, udgør i sig selv et sådant hyperparadigme, men indgår også i en form for hyperparadigmatisk relation med modalpartikelsystemet i dansk.¹

2. Grammatiske sætningstyper

Paul Diderichsens sætningsskemaer er velkendte inden for dansk sprogforskning. Han skelnede mellem en ledstilling for hovedsætninger (*Fvsa*) og en for bisætninger (*sav*). Det er imidlertid blevet påpeget flere gange at sammenkoblingen af sætningsniveau (hoved- og bisætning) med de to forskellige ledstillingsmønstre er en forsimpeling.

¹ For en uddybning af hyperparadigmebegrebet, se Christensen 2007 og (i kortere form) Christensen 2009.

Sætningstyper, modalpartikler og markerethed

Det giver en mere korrekt beskrivelse af moderne dansk hvis man adskiller de to, som i Hansen & Heltofts *Grammatik over det Danske Sprog* (Hansen & Heltoft 2007a:433 f), og taler om deklarativ kontra neutral ledstilling på den ene side og hierarkisk niveau på den anden. Det giver i alt fire sætningstyper, som i tabel 1.²

	DEKLARATIVT MØNSTER (Fvsa)	NEUTRALT MØNSTER (sav)
HOVEDSÆTNING (overordnet niveau)	<i>De er ikke flyttet</i>	<i>Bare de ikke er flyttet</i>
BISÆTNING (underordnet niveau)	<i>at de er ikke flyttet</i>	<i>at de ikke er flyttet</i>

Tabel 1. De fire sætningstyper

Betragtes dette system som et komplekst paradigme (hos mig altså et hyperparadigme), må et af grundtrækkene ved paradigmatiske organisering, nemlig markerethed, også være til stede her. Der er det også, hvilket allerede en uildet, intuitiv læsning af de fire eksempler i tabel 1 vil afsløre. Det er nemlig ikke overraskende de typer der er 'nye' ift. Diderichsens topologiske system, som også er semantisk markeret. På hovedsætningsniveauet er det sætninger efter det neutrale mønster der er markerede, og deres fællestræk kan betegnes som 'emotivitet'. Det drejer sig om ytringer af typen (1-4):

- (1) *Bare vi dog kan overkomme det* (K2000)
- (2) *Gid det altid må gå dem godt* (K2000)
- (3) *sikke den ringer* (BySoc)
- (4) *At du gider det der* (24.dk/user/daniella/perma/2008/03/14/At_du_gider_det_der)

På bisætningsniveauet er det modsat sætninger efter det deklarativ mønster der er markerede, og de er kendetegnet ved en særlig assertiv karakter der er åbenlys på hovedsætningsniveau (jf. termen 'fremsættende sætning'), og som kan sige at blive 'nedarvet' til denne mindre hyppige, men dog klart produktive type.

² Bemærk at jeg i denne sammenhæng fastholder Diderichsens termer, bisætning og hovedsætning, da mit fokus er på den hierarkiske forskel, dvs. det funktionelle skel mellem sætninger der kan fungere som ytringer i sig selv, og sætninger der ikke kan. De nu mere gængse termer, ledsætning og ledsætning, signalerer snarere en syntaktisk forskel. I de allerfleste tilfælde er hierarkisk niveau og syntaktisk funktion dog sammenfaldende.

- (5) *Problemet var, at hun fik aldrig betalt raterne (K2000)*
- (6) *Men forundret og fuld af glæde kan man osse blive, når man pludselig får at se, at her var jo ånden! (K2000)*
- (7) *Louis Jensen ser ingen uoverensstemmelse mellem arbejdet som byplanlægger og producent af litteratur, selv om han har definitivt forladt tegnebordet (K2000)*

Det er en tilbagevendende vanskelighed hvordan man nærmere skal definere at en bisætning har assertiv karakter. Jeg har flere gange beskrevet det sådan at deklarativ ledstilling viser at bisætningen skal læses som den vigtigste information, som det der står i forgrunden, det modtager skal bide mærke i (jf. Hanne Korzens analyse af franske bisætninger hvor indikativ bør beskrives som den markerede modus³). Simon Borchmann har argumenteret for at der snarere er tale om at bisætningen skal fungere som selvstændig meddelelse med eget fokusdomæne (i eksempel 5-7 vil det svare til at bisætningen ikke er fokuseret i sin helhed, men har fokus på hhv. *betalt*, *her* og *definitivt*) (Borchmann, personlig komm.). Uanset hvilken beskrivelse der er rigtigst, drejer det sig altså om informationsstrukturelle forhold, og jeg vil i resten af artiklen kalde bisætninger med deklarativ ledstilling *informative*.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på karakteren af de to markerede sætningstyper her, men gå direkte videre til modalpartiklerne i dansk og derefter til sætningstypernes kombinatorik med modalpartikler.

3. Modalpartikelsystemet

Modalpartikler kan karakteriseres som semigrammatiske småord med ganske abstrakt indhold. Man siger gerne at de er trykssvage (selvom der findes interessante modtilfælde), at de er underlagt kraftige topologiske restriktioner idet de kun kan placeres på sætningsadverbialpladsen (Diderichsens lille-a), og at de har skopus over hele ytringen (jf. fx Hentchsel 1983, Krylova 2005).

3 Korzen 1995:182: *Vores hovedtese er, at indikativ optræder, når særlige former for styrende prædikater (evt. særlige syntaktiske konstruktioner) trækker den indlejrede sætning, som egentlig ikke var 'prædisponeret' til at blive asserteret selvstændigt, frem til 'assertionsplanet' (man kunne også kalde det 'forgrundsplanet').*

Sætningstyper, modalpartikler og markerethed

Internt på sætningsadverbialpladsen kan man se at der også er en særlig topologi på spil, en topologi som afspejler skopusforholdene og derved kan beskrives som ikonisk i forhold dertil. På baggrund af korpussøgninger såvel som introspektive analyser af topologi og semantiske fællestræk har jeg opstillet følgende skema over modalpartiklernes undergrupper (inspireret af Heltoft (2006)). Opstillingen er ikke endegyldig, men udgør det foreløbigt bedste bud ift. de foreliggende data, og de analyser jeg har foretaget deraf.

FATIK	PROXIMALITET/ MODSÆTNING	EPISTEMICITET	ARGUMENTATION/ EMOTIVITET	SA
<i>jo</i>	<i>da</i>	<i>nok</i>	<i>altså</i>	'nu
<i>skam</i>	<i>nu</i>	<i>vel</i>	<i>ellers</i>	
<i>sgu</i>		<i>vist</i>	<i>også</i>	
		<i>sikkert</i>	<i>dog</i>	

Tabel 2. Modalpartikeltypologi (jf. Christensen 2007:142)

De eneste af disse der *kun* kan fungere som modalpartikler er *jo*, *sgu* og *skam*. De er også de eneste der aldrig kan optræde i fundamentfeltet (og der er en ret klar sammenhæng her: Det er typisk sådan at det kun er når partiklerne anvendes med deres fulde leksikalske betydning, at de overhovedet kan stå i F-feltet). Herunder er partiklerne vist med markering for tryk: ¹= hovedtryk, _o= svagtryk:

- (8) ¹*Da er han gået*
- (9) *Han er* _o*da gået*
- (10) ¹*Vel er han gået*
- (11) *Han er* _o*vel gået*
- (12) ^{*}*Jo er han gået*

Der er derfor god grund til at antage at i hvert fald denne fatiske undergruppe er markeret ift. de andre. Som det vil fremgå af det følgende, ser det ud til at også at gælde gruppen af epistemiske modalpartikler.

4. M-hypotesen

I mit arbejde med hyperparadigmebegrebet, og her i særlig grad mit arbejde med topologi og modalpartikler, har jeg ikke overraskende kon-

stateret at nogle sætningstyper udelukker visse modalpartikler. Det har ledt mig til den hypotese at der er tale om indbyrdes uforenelige, *markerede* former, dvs. at former fra ét paradigme har en betydning der står i modstrid med den betydning som former fra et andet paradigme dækker. Umarkerede former vil teoretisk set kunne forbindes med enhver form fra det andet paradigme, mens markerede former fra forskellige paradigmer nogle gange vil være semantisk uforenelige med hinanden (jf. Carl Baches teori for kategorielt samspil⁴; Bache 1995). Man kunne kalde det *M-hypotesen* (*M* for markerethed).

Det er det samme man finder ved imperativ, hvor ikke bare de fatiske, men også de epistemiske modalpartikler er udelukket:

(13) *Spis *jo/*skam/*vel/*nok lidt mere!*

Imperativ er klart den markerede modusform i moderne dansk, og den udelukker af semantiske grunde altså både de fatiske og de epistemiske modalpartikler (der på forskellig vis forudsætter eller betvivler eksistensen af den situation der tales om, mens imperativ altid har at gøre med situationer der ikke findes (endnu), men som kan forårsages af imperativens perlokutionære effekter). Som udgangspunkt må man derfor formode at også ved indikativ lader de epistemiske modalpartikler sig kategorisere som en markeret undergruppe.

Ud fra *M-hypotesen* vil de emotive hovedsætninger udelukke en del modalpartikler, og det samme gælder de informative bisætninger. Fordelen ved sådan en forudsigelse er selvfølgelig at den kan testes. Resultaterne heraf giver anledning til videre overvejelser vedr. markerethedsforholdene inden for de fire sætningstyper i tabel 1.

5. Hypotesetestning

Der findes ikke særlig mange korpora der er opmærket i tilstrækkelig grad til at man kan søge efter ledstillingsfænomener, men fx VISL-projektets søgemaskine fungerer udmærket til kvalitative analyser. Jeg har forsøgt at falsificere *M-hypotesen* ved at søge efter kombinationen 'emotiv hovedsætning + fatisk/epistemisk modalpartikel'. Hvis man skal finde frem til emotive sætninger, og kun dem, kan man fx lave følgende søgninger:

4 Bache 1995:197: ... *an unmarked language-specific form will have a higher degree of compatibility with meanings from other categories than a marked form.*

Gid + subjekt + jo

Det resulterer i følgende svar fra VISL-søgemaskinen:

```
Searched for: [word="Gid"] [func="((.* )?SUBJ>(.*?))((.* )?<SUBJ(.*?))((.* )?F-SUBJ>(.*?))((.* )?F-<SUBJ(.*?))((.* )?S-SUBJ>(.*?))((.* )?S-<SUBJ(.*?))"] [word="jo"] [pos="((.* )?V(.*?))"]
```

In corpus: DAN_C2000

Found 0 results (0)

Det samme gælder for lignende kombinationer, altså både *Gid*-sætninger med andre modalpartikler (som *skam*, *vel*, *nok* og *vist*) og emotive hovedsætninger med andre indledere.

For sammenligningens skyld kan jeg vise resultaterne for *gid*-sætninger med *dog* (man skal huske at søge både på stort og lille *g*):

- (14) *gid jeg dog kunne blive fri for julemænd, julekalendere, julepynt*
- (15) *Altså, gid det dog var sandt*
- (16) *Men gid det dog må ændre sig ...*
- (17) *gid det dog aldrig var jul*
- (18) *Gid vi dog kunne få nogle flere udsendelser af samme slags.*
- (19) *Gid hun dog ville leve op til sin egen linje*
- (20) *Gid han dog er død i sin egen grav.*

Der er ikke fantastisk mange, men dét gælder helt generelt for denne sætningstype, også uden modalpartikler (Korpus 2000 har fx kun 59 *gid*-sætninger). Korpusundersøgelsen bekræftes af introspektive analyser (prøv selv at sætte et *jo* eller et *vel* ind i en emotiv hovedsætning). Det viser sig altså at forudsigelsen holder for de emotive sætninger: De er så markerede at de (som minimum⁵) udelukker modalpartikler tilhørende den fatiske og den epistemiske gruppe.

5.1 Resultater og diskussion: informative bisætninger

Til gengæld kommer man i vanskeligheder med de informative bisætninger, jf. (5-7). Det er ifølge såvel en dagligsprogsintuition som

5 Det er ikke fokus for denne artikel at afklare præcis hvilke modalpartikler der kan optræde i hvilke emotive hovedsætninger, men et kig ned over det indsamlede materiale for *gid* afslører at det i Korpus 2000 kun er *dog* der forekommer i denne kontekst. *Bare* har både *dog* og *nu*, og *sikke*-typen forekommer kun fire gange i alt. Man må altså (foreløbig) forlade sig på introspektion hvis man skal komme nærmere et svar på dét spørgsmål.

mine egne analyser en klart markeret type, men korpusdata viser at alle modalpartikler kan optræde i denne kontekst. Hvordan kan det nu være?

En mulig forklaring er at semantikken i de informative bisætninger ikke er i modstrid med semantikken for de fatiske og emotive modalpartikler. Det virker rimeligt, så langt som man blot betragter dem som eksempler på det deklarative skema. Men dette skema omfatter endnu et ledstillingsparadigme som er relevant i denne sammenhæng (dvs. som påvirker sætningens illokutionære potentiale), og det er forskellen på udfyldt og ikke-udfyldt fundamentfelt. Det er en udtryksforskel som er forsøgt indkredset indholdsmæssigt gennem begrebet nonrealis (for tomt fundamentfelt) og realis (for udfyldt fundamentfelt) – jf. Hansen 1970, Heltoft & Hansen 2007a:428-29 og Christensen 2007:115 ff). En tilfredsstillende undersøgelse må omfatte denne forskel også, og jævnføre den til kombinatorikken med modalpartiklerne.

Følger man den gængse noteringsmåde for markerethedsrelationer, så er nonrealis den umarkerede form (jf. Roman Jakobsons modstilling af *A* og *non-A*) og realis den markerede. Det er rimeligt at antage at det også har været Erik Hansens mening når man ser på hans formulering af de semantiske relationer der er på spil ved sætninger med tomt fundamentfelt: ... ”*de fremsætter deres indhold som non-realistic. Det vil sige at de ikke betegner facts, men derimod spørgsmål, ordrer, ønsker, betingelser el. hypoteser*” (Hansen 1970:34). Denne analyse har jeg også selv tilsluttet mig gennem flere år, se fx Christensen 2007:117.

Men også her støder man på problemer, for på bisætningsniveau kan informative bisætninger med udfyldt fundamentfelt fint kombineres med enhver modalpartikel. Her nogle eksempler på de to formodede markerede modalpartikelgrupper i realis-kontekst (dvs. med udfyldt fundamentfelt):

- (21) *Når folk virkelig kan mærke, at man virkelig brænder for noget og virkelig er sikker på noget, så er man svær at mobbe, fordi mobning kører jo på usikkerhed* (K2000)
- (22) *Gennem de seneste måneder har vi fra forskernes verden hørt det ene nødråb efter det andet over alt for begrænsede forsknings-*

Sætningstyper, modalpartikler og markerethed

*midler, og i samme periode har vi også hørt en række politiske løfter, som handlede om, at der var **skam** masser af penge på vej, og man skulle bare lige vente lidt (K2000)*

- (23) *Når det gik sådan anden gang, tænkte man, at sådan går det **vel** også tredje gang, og så napper du lige en til (K2000)*
- (24) *Uanset hvad man gjorde så stod man i sådan et dilemma, at man fik **nok** skæld ud alligevel (K2000)*

Man kan konkludere en af to ting på denne baggrund: Enten er M-hypotesen forkert, eller også er markerethedsrelationen mellem realis og nonrealis ikke beskrevet rigtigt. Jeg mener at det er mest rimeligt at argumentere for det sidste. Selvom nonrealis kan anvendes til ganske mange forskellige sproghandlingstyper, så virker det intuitivt som en snævrere tolkningsramme end realis. Det er kendt at begge former kan anvendes bredt til en mængde sproghandlingstyper, men her kan man yderligere se på et klassisk markerethedskriterium: Hvis den ene form kan vikariere for den anden, er relationen asymmetrisk og den mere bredt anvendelige form er så umarkeret.

Både *Fvsa* og *Øvsa* kan selvfølgelig bruges regulativt (hvor det altså er den indirekte sproghandling der er den primære):

- | | Udfyldt fundamentfelt | Tomt fundamentfelt |
|------|--|------------------------------------|
| (25) | a. <i>Nu sidder du stille!</i> | b. <i>Sidder du snart stille?!</i> |
| (26) | a. <i>Jeg vil gerne have et landbrød</i> | b. <i>Kan jeg få et landbrød?</i> |

Men de har også hver deres 'særformer', anvendelser der er typiske og centrale for deres respektive former. Tomt fundamentfelt bruges i hovedsætninger til spørgsmål, og i bisætninger til betingelser:

- (27) *Bor du her?*
- (28) *Giver man folk en god oplevelse på Internettet, vender de tilbage (K2000)*

Med udfyldt fundamentfelt kan man danne spørgsmål på to måder, enten med et indledende hv-led eller med intonation (evt. støttet af spørgsmålsindikerende partikler som *vel* og *ikke*):

- (29) *Hvor bor du?*
- (30) a. *Du bor hér?! b. Du bor vel her, ikke?*

Det er åbenlyst at betydningen ikke er den samme som helhedsspørgsmålet i (27), men det skyldes selvsagt den betydningsforskel der ligger i tegnoppositionen udfyldt/tomt fundamentfelt. Det er lidt sværere at forestille sig realis i betingelser, men se dog (31):

(31) *Du sover bare én gang på vagten, og du er fyret!*

Fvsa's særform er selvfølgelig konstateringen:

(32) *Det regner*

Det er ikke overbevisende at *Øvsa* vil kunne vikariere for almindelige konstateringer, men jeg har dog selv tidligere argumenteret for at efterstillet inkvit kan betragtes som en art vikariering herfor (se Christensen 2007:117 f):

(33) *"Nu skal I høre det bedste", begyndte han* (K2000)

Det kræver imidlertid at man accepterer en bredere analyse der går imod traditionens placering af citatet i fundamentfeltet (som hos Diderichsen 1946:203), men selv ikke da er det nødvendigt at konkludere at der er tale om et tomt fundamentfelt i inkvittet.⁶

Det er med andre ord stærkt teoriafhængigt om man vil definere realis eller nonrealis som den markerede form. Af samme årsag bliver kombinatorikken med modalpartikler udslagsgivende: Da nonrealis stiller langt flere restriktioner op for kombination med modalpartiklerne i dansk, konkluderer jeg at udfyldt fundamentfelt (realis) er umarkeret, mens tomt fundamentfelt (nonrealis) er markeret.

6. Konklusion

Så hvis vi vender tilbage til sætningstyperne og deres kombinationsmuligheder ift. modalpartiklerne, må det nødvendigvis blive en mere kompleks markerethedsbeskrivelse end den jeg indledte med. Det er ikke usædvanligt at der kan optræde forskellige grader af markerethed i et grammatisk paradigme, og sådan mener jeg at

6 Hansen og Heltoft har således foreslået en analyse hvorefter inkvit står på højre interjektionalplads og dermed (modsat traditionen) ikke er matrixsætning for citatet. Denne analyse stemmer bedre overens med en Gestalt-inspireret indholdsbeskrivelse af relationen mellem de to sætninger: Citatet står i forgrunden, mens inkvit er baggrundsinformation (jf. Hansen & Heltoft 2007b:54)

Sætningstyper, modalpartikler og markerethed

relationerne må beskrives i det komplekse sætningstypeparadigme, jf. tabel 3⁷:

	Xvsa	Øvsa	sav
bisætning	<i>at de er ikke flyttet</i> markeret	<i>at er de ikke flyttet</i> stærkt markeret	<i>at de ikke er flyttet</i> umarkeret

Tabel 3. Markerethedsrelationerne på bisætningsniveau

Ud fra en grammatikteoretisk vinkel er det interessant at paradigme- og hyperparadigmebegrebet kan anvendes direkte til at generere hypoteser der kan testes og enten falsificeres eller evt. (som her) føre til ændringer i de eksisterende beskrivelser af grammatiske forhold. Ud fra en sprogbrugsvinkel er det særdeles interessant at vide mere om modalpartiklernes samspil med de forskellige sætningstyper. Jeg har her forsøgt at opridse rammerne for den systematik, men grundigere kvalitative analyser forestår stadig.⁸

Litteratur

Andersen, Henning (2001) Markedness and the theory of change. *Actualization. Linguistic Change in Progress*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins:21-57.

Bache, Carl (1995) *The Study of Aspect, Tense and Action. Towards a Theory of the Semantics of Grammatical Categories*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Christensen, Tanya Karoli (2007) *Hyperparadigmer. En undersøgelse af paradigmatiske samspil i danske modussystemer*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Institut for Kultur og Identitet, Roskilde Universitetscenter.

7 Bemærk at systemet også kan analyseres binært, sådan at *Fvsa*-mønstret i første omgang ses samlet som en markeret form over for den umarkerede *sav*, hvorefter førstnævnte kan underinddeles i den markerede *Øvsa* og den umarkerede *Xvsa*.

8 En af de ting jeg dog allerede på nuværende tidspunkt tør sige med en vis overbevisning, er at de markerede modalpartikler (fatise og epistemiske) trækker læsningen af bisætninger efter det *neutrale* mønster i en bestemt retning, nemlig ganske hyppigt til værdien assertiv eller informativ bisætning. Igen en fin interaktion mellem de forskellige grammatiske systemer.

- Christensen, Tanya Karoli (2009) At du gider. Om hyperparadigmatiske strukturer i danske sætningstyper. *Studier i Nordisk 2006-2007*. København: Selskab for Nordisk Filologi:5-29.
- Diderichsen, Paul (1946 og senere): *Elementær dansk grammatik*. København: Nordisk Forlag.
- Diver, William (1995): *Theory. Meaning as Explanation*, ed. Ellen Contini-Morava & Barbara Sussman Goldberg, Berlin: Mouton de Gruyter:43-114.
- Hansen, Erik & Peter Harms Larsen (1970) To bidrag til beskrivelsen af 'non-realis' i dansk. *NyS I*. København: Akademisk Forlag:34-41.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2007a) *Grammatik over det Danske Sprog*, kap. II: *Morfologisk og syntaktisk oversigt* (upubl.).
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2007b) *Grammatik over det Danske Sprog*, kap. X: *Interjektionaler* (upubl.)
- Heltoft, Lars (1996) Paradigms, word order and grammaticalization. *Content, Expression and Structure*. Elisabeth Engberg-Pedersen et al. (ed.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co:469-494.
- Heltoft, Lars (2006) Mood and modality. Støtteark til foredrag i Vilnius 5.5.06; København 22.5.06.
- Hentschel, Elke (1983) Partikeln und Wortstellung. *Partikeln und Interaktion*, ed. Harald Weydt. Tübingen: Niemeyer:46-53.
- Hjelmslev, Louis (1935) La Catégorie des cas. *Acta Jutlandica VII*, 1. Århus: Universitetsforlaget i Aarhus.
- Hjelmslev, Louis (1972) *Sprogssystem og sprogforandring*. København: Nordisk Sprog- og Kulturforlag.
- Korpus 2000 <http://korpus.dsl.dk/korpus2000/indgang.php>.
- Korzen, Hanne (1999) Principper for opstillingen af modus i kompletivsætninger på fransk. *Ny Forskning i Grammatik* 6. Odense: Odense Universitetsforlag:181-203.
- Krylova, Elvira (2005) Epistemisk polyfoni i danske modalpartikler. *Sproglig polyfoni. Arbejdspapirer* 4. Roskilde: Roskilde Universitetscenter:75-87.